

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารจัดการด้านการขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเป็นเรื่องที่เชื่อกันว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหาการจัดการจราจร เพราะปัญหาความคับคั่งของการจราจรเป็นปัญหาสำคัญที่ขยายตัวควบคู่กับการเติบโตของเมืองใหญ่ อีกทั้งปัญหาในการบริหารการดำเนินการของผู้ประกอบการ และการควบคุมการจัดระเบียบของทางราชการเองก็ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการใช้บริการของประชาชนได้อย่างเต็มที่ ปัญหาการจราจรจึงเป็นปัญหาใหญ่ที่สร้างความรำคาญใจแก่ประชากรในเขตเมือง นำไปสู่การหาทางออกโดยวิธีการต่างๆ เช่น การนำรถยนต์ส่วนตัวมาใช้จำนวนมาก จนจำนวนผู้ใช้รถยนต์ส่วนตัวมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น เป็นเหตุให้การจราจรแน่นขนัด โดยเฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วน อีกทั้งจำนวนพื้นที่จอดรถในเขตเมืองก็ไม่เพียงพอ รวมถึงปริมาณที่เพิ่มขึ้นของจำนวนรถยนต์ให้บริการรับจ้างไม่ประจำทางรายย่อย เป็นปัญหาการก่อกมลพิษทั้งทางอากาศและเสียงในเขตเมือง ส่งผลต่อสุขภาพโดยรวมของประชากรทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและสุขภาพทางจิตใจ

ระบบการขนส่งมวลชนของจังหวัดเชียงใหม่ เริ่มขึ้นตั้งแต่ในช่วงที่ พ.ร.บ. การขนส่งทางบก พ.ศ. 2497 ประกาศใช้บังคับ โดยระบบการขนส่งมวลชนของจังหวัดเชียงใหม่ มีรูปแบบการให้บริการที่สำคัญๆ อยู่ 2 ลักษณะ คือ การขนส่งในรูปแบบรถโดยสารประจำทาง และการขนส่งในรูปแบบรถโดยสารสองแถว โดยมีการให้บริการทั้งภายในเทศบาลและนอกเขตตัวเมืองเชียงใหม่และจากตัวเมืองออกไปอำเภอรอบนอกหรือตามหมู่บ้านต่างๆ

การขนส่งในรูปแบบรถโดยสารประจำทางในเขตเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ มีบริษัทเข้ามารับสมัครปทานบริการ 3 ราย คือ บริษัทเชียงใหม่ไทยเดินรถ จำกัด (รถเมล์เหลือง) เริ่มประกอบการขนส่งตั้งแต่ พ.ศ. 2497 บริษัทปร่อมประชาชนส่ง จำกัด (รถเมล์แดง) เริ่มประกอบการขนส่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 และบริษัท เอ. ซี. ซี. เรียวเอสเตท จำกัด เริ่มประกอบการขนส่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ต่อมาทั้ง 3 บริษัทประสบปัญหาขาดทุน จึงได้ยกเลิกกิจการการเดินรถประจำทางไปทั้งหมดในปี พ.ศ. 2542 คงเหลือแต่การขนส่งในรูปแบบรถโดยสารสองแถว (รถสี่ล้อแดง)

หลังจากที่มีเลิกการบริการขนส่งสาธารณะการเดินรถประจำทางไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2546 สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.) กระทรวงการคลัง ได้ศึกษาและจัดทำแผนแม่บทการขนส่งและการจราจรของเทศบาลนครเชียงใหม่ขึ้น และใน

ระหว่างการดำเนินโครงการ ก็ปรากฏความขัดแย้งทางความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลหลายกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์โดยตรงจากการเดินรถสาธารณะ คือ กลุ่มผู้ให้บริการรถโดยสารรายย่อย ได้แก่ กลุ่มสี่ล้อแดง และความคิดเห็นจากประชาชนผู้ใช้บริการที่มีทางเลือกในการเดินทางมากขึ้น

ถึงกระนั้น โครงการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะเมืองเชียงใหม่ ในรูปแบบการเดินรถประจำทางก็ได้จัดดำเนินการขึ้น โดยความรับผิดชอบของเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง และได้เปิดบริการตั้งแต่วันที่ 30 ตุลาคม 2548 เป็นต้นมา โดยการเสนอรถให้บริการ 3 ประเภท คือ รถมินิบัสของเทศบาลนครเชียงใหม่ (สาย 2 และสาย 6) รถสี่ล้อแดงของสหกรณ์นครลานนาเดินรถ (สาย 4 และสาย 8) และรถมินิบัสของหมู่บ้านขวัญเวียง (สาย 10) โดยมีเส้นทางวิ่งจำนวน 5 สาย

แต่อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้มีการเริ่มการบริการของโครงการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะเมืองเชียงใหม่มาระยะหนึ่ง เทศบาลนครเชียงใหม่ยังมิได้มีการติดตามเพื่อประเมินผลโครงการว่ามีข้อบกพร่องหรือมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร รวมถึงข้อเสนอแนะอันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินการหรือการจัดการต่อไปของโครงการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะเมืองเชียงใหม่ของเทศบาลนครเชียงใหม่ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของทุกฝ่าย ในการจัดการขนส่งสาธารณะในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งผู้ดำเนินการและผู้ให้บริการ ในฐานะที่เป็นผู้ได้ผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงานของโครงการ รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการดังกล่าว ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะสามารถนำไปเป็นแนวทาง และเป็นทางเลือกของผู้ดำเนินการและผู้บริหารโครงการในการตัดสินใจส่งเสริม และพัฒนาโครงการบริการขนส่งสาธารณะให้สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้อย่างแท้จริง รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายในการบรรเทาปัญหาด้านการจราจร และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเมือง

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการด้านขนส่งสาธารณะของผู้ประกอบการและผู้ให้บริการในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการดำเนินงานโครงการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะเมืองเชียงใหม่
- 3) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางปรับปรุง ตลอดจนการขยายการให้บริการขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่

1.3 นิยามศัพท์เฉพาะ

โครงการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะเมืองเชียงใหม่ หมายถึง โครงการขนส่งสาธารณะที่ดำเนินการโดยเทศบาลนครเชียงใหม่ เปิดบริการตั้งแต่วันที่ 30 ตุลาคม 2548 จนถึงปัจจุบัน โดยมีรถให้บริการ 3 ประเภท คือ รถมินิบัสของเทศบาลนครเชียงใหม่ (สาย 2 และสาย 6) รถสี่ล้อแดงของสหกรณ์นครลานนาเดินรถ (สาย 4 และสาย 8) และรถมินิบัสของหมู่บ้านขวัญเวียง (สาย 10) ปัจจุบันมีเส้นทางรถในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่จำนวน 5 สาย

ความคิดเห็น หมายถึง ทักษะและความพึงพอใจ ความต้องการ ตลอดจนความคาดหวังที่มีต่อสภาพการณ์หรือปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง การวิจัยครั้งนี้หมายถึง ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมือง

การให้บริการ หมายถึง รูปแบบการจัดดำเนินงานทั้งในด้านนโยบาย การวางแผน การผลิต การขนส่ง การปฏิบัติการ และการประเมินผลวิเคราะห์อย่างครบวงจร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการการบริโภคสินค้าหรือบริการของผู้บริโภค การวิจัยครั้งนี้หมายถึง การให้บริการเกี่ยวกับการขนส่งสาธารณะในเขตเมือง

ผู้ประกอบการภาครัฐ หมายถึง กลุ่มผู้ผลิตหรือผู้ดำเนินการภาครัฐส่วนท้องถิ่นในการจัดการขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ การวิจัยครั้งนี้หมายถึง ผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ (รถมินิบัส)

ผู้ประกอบการภาคเอกชน หมายถึง กลุ่มผู้ผลิตหรือผู้ดำเนินการภาคเอกชนในการจัดการขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ การวิจัยครั้งนี้หมายถึง ผู้ประกอบการหรือเจ้าของรถโดยสารสองแถวที่สังกัดสหกรณ์นครลานนาเดินรถ (รถสี่ล้อแดง) ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะเมืองเชียงใหม่

ผู้ใช้บริการ หมายถึง กลุ่มผู้บริโภคในภาคประชาชน การวิจัยครั้งนี้หมายถึง ผู้ใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมือง

ระบบขนส่งสาธารณะ หมายถึง การลำเลียงหรือเคลื่อนย้ายบุคคลหรือสิ่งของด้วยอุปกรณ์การขนส่ง โดยการจัดดำเนินงานแก่บุคคลทั่วไป ซึ่งมีหลายวิธีการ การวิจัยครั้งนี้หมายถึง การขนส่งทางถนนโดยรถโดยสารในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ

1) ทราบความคิดเห็นของทุกฝ่ายในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนนโยบายในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ที่มีประสิทธิภาพ

- 2) ทราบความคุ้มทุนของโครงการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะเมืองเชียงใหม่
- 3) ทราบปัญหาและแนวทางปรับปรุง ตลอดจนการขยายการให้บริการขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ เพื่อนำไปสู่การจัดแผนดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และแก้ไขปัญหาในระยะยาวลำดับต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved